

УДК 331.5:37.0:001:338.3

*В.С. ШЕБАНИН, доктор технічних наук, професор,
член-кореспондент НААН, ректор
Миколаївського національного аграрного університету*

Інтеграція аграрної освіти, науки і виробництва як основа підготовки сучасних кадрів для АПК

Постановка проблеми. Агропромисловий комплекс України є одним із основних бюджетоформувальних секторів національної економіки, частка якого у зведеному бюджеті України останніми роками становить у середньому 12 %, а в товарній структурі експорту – понад третину [8]. Євроінтеграційна спрямованість економічних відносин України потребує якісного удосконалення ресурсного потенціалу та підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції на світовому ринку, що можливо за умови запровадження інновацій у виробництво, науку й освіту, якісних змін у формуванні кадрового потенціалу, підготовці та перепідготовці кадрів тощо.

У наш час висококваліфікований, професійно компетентний персонал стає основним чинником як виробництва, так і соціально-економічного прогресу на всіх рівнях господарювання. Лідерські позиції сучасних підприємницьких структур АПК все більше визначають висококваліфіковані кадри, орієнтовані на здобуття конкурентних переваг в освіті, результатах праці, здатних до інтелектуально-професійного розвитку, розробки та запровадження інновацій на рівні світових

стандартів, створення конкурентоспроможної продукції. Пошук шляхів поліпшення якості підготовки майбутніх фахівців потребує ретельного вивчення цієї проблеми в контексті сучасної інноваційно орієнтованої університетської освіти.

Нові тенденції розвитку університетів вимагають активізації участі громадськості у формуванні освітньої політики, перерозподілу повноважень між суб'єктами освітньої системи з орієнтацією на ринкові фактори у розвитку вищої освіти. Таким чином, освітянська система є сферою постійної взаємодії заінтересованих сторін: держави й суспільства в особі їхніх інститутів і громадян. Суб'єкти освітньої політики повинні мати можливість впливати на діяльність та розвиток системи освіти, а також відповідати за створення умов для реалізації освітньою системою соціально-гуманітарних і економічних завдань. Реформування освітньої системи в Україні вимагає також адекватних змін внутрішнього менеджменту університетів, їх переходу на принципи стратегічного планування, маркетингу ринку освітніх послуг, управління персоналом, розширення академічних свобод та академічної мобільності усіх учасників освітнього процесу [9]. Отже, головним завданням аграрних вищих начальних закладів (ВНЗ) є за-

---

© В.С. Шебанін, 2016

безпечення потреб агропромислового виробництва у підготовці конкурентоспроможних кадрів, зважаючи на потреби ринку праці й специфіку розвитку територій. Створення у ВНЗ умов для одержання здобувачами вищої освіти конкурентних переваг у світі є головною умовою економічної та соціальної стабільності суспільства й сприяє економічному зростанню країни, збільшенню прибутковості підприємств та доходів населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти означеної проблеми досліджували вітчизняні та іноземні вчені, зокрема: М.Ф. Бойко [7], П.П. Гаврилко [5], P.F. Druker [2], Woodhill Lim [4], Т.Д. Іщенко [6], І.Г. Кириленко [7], В.Г. Кремень [3], Н.В. Мартинюк [11], С.М. Ніколаєнко [12], Н.М. Сіренко [16], М.П. Хоменко, О.М. Ткачук [18] й ін. Тривала дискусія навколо розв'язання проблеми підвищення конкурентоспроможності кадрового потенціалу для АПК країни доводить її важливість. Водночас, зважаючи на вирішальне значення цієї проблеми, комплексне обґрунтування ролі інноваційно орієнтованого університету у підготовці висококваліфікованих кадрів для агропромислового виробництва є актуальним і визначає необхідність подальших наукових досліджень.

Мета статті – висвітлення ролі інноваційно орієнтованого університету в підготовці сучасних кадрів для агропромислового сектора країни з урахуванням досвіду Миколаївського національного аграрного університету.

Виклад основних результатів дослідження. Стратегією розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року передбачено, що наукове забезпечення інноваційного розвитку сільськогосподарського виробництва є одним із ключових важелів державної політики на шляху підвищення ефективності функціонування підприємств АПК та рівня конкурентоспроможності виробленої продукції [17]. Її успішна реалізація багато в чому сприяє підготовці й навчанню фахівців, що володіють навичками запровадження у виробництво наукоємної високотехнологічної продукції, спрямоване на задоволення потреб внутрішнього ринку і

нарощування експортного потенціалу України. Освітня діяльність – складний, багатовіковий процес, ефективність якого зводиться до комплексного та всебічного розвитку здібностей і професійних якостей майбутніх фахівців. У процесі освітньої діяльності здібності здобувача вищої освіти поступово розвиваються й реалізуються як комплекс відповідних професійних якостей, що сприяють зростанню його професійної майстерності та характеризують як кваліфікованого фахівця.

Концепція розвитку Миколаївського національного аграрного університету (Миколаївського НАУ) ґрунтується на системному аналізі внутрішніх і зовнішніх факторів його розвитку, наявному потенціалі та можливостях, що безпосередньо впливають на вибір його стратегії з урахуванням змін в освітньому просторі, визначає напрями вдосконалення основних видів діяльності, пріоритети, необхідні для успішного функціонування й розвитку університету, безперервної ступеневої освіти в АПК країни з урахуванням світових тенденцій, передбачаючи реалізацію трьох необхідних складових: освітньої, наукової та виробничої [9]. Миколаївський НАУ – це основний координаційний центр у системі безперервної професійної ступеневої аграрної освіти, головним завданням якого є: задоволення потреб особистості у здобутті вищої кваліфікації за обраним напрямом діяльності, а також інтелектуального, фізичного й духовного зростання; створення та вдосконалення умов для професійного росту; досягнення європейського рівня якості вищої освіти; поширення знань серед населення; організація й проведення фундаментальних і прикладних досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок із метою розв'язання проблем розвитку АПК, тісно пов'язаних з освітнім процесом. Миколаївський НАУ готує висококваліфіковані кадри для АПК в університеті, чотирьох коледжах та безпосередньо в умовах виробництва. Структуру безперервної ступеневої професійної освіти у Миколаївському НАУ наведено на рисунку.

Процес європейської інтеграції дедалі помітніше впливає на всі сфери життя держави, не оминув він і вищої освіти. При

цьому обрані шляхи модернізації освітнього процесу аналогічні загальноєвропейським підходам, які уможливили в повному обсязі запровадити у Миколаївському НАУ принципи Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS). Саме її розглядають як засіб підвищення мобільності студентів під час переходу з однієї навчальної програми в іншу, включно з програмами післядипломної освіти. ECTS є багатоцільовим інструментом визнання та мобільності, засобом реформування навчальних програм, а також сприяє передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн [3].

Підготовка фахівців у Миколаївському НАУ здійснюється за освітніми ступенями «Бакалавр» і «Магістр» та освітньо-кваліфікаційними рівнями «Молодший спеціаліст» і «Спеціаліст» за відповідними

освітньо-професійними чи освітньо-науковими програмами ступенево або неперервно залежно від вимог до рівня оволодіння сукупністю умінь та навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Освітньо-професійна програма підготовки молодшого спеціаліста забезпечує одночасне здобуття базової вищої освіти за спеціальністю й кваліфікації молодшого спеціаліста на базі повної загальної середньої освіти або базової загальної середньої освіти з наданням можливості здобувати повну загальну середню освіту. У Миколаївському НАУ підготовка молодших спеціалістів здійснюється у відокремлених підрозділах – коледжах, які заявили про себе як потужні, конкурентоспроможні гравці на ринку освітніх послуг.

Структура безперервної ступеневої професійної освіти у Миколаївському національному аграрному університеті

Звичайно, за час свого існування коледжі Миколаївського НАУ стикалися з різноманітними проблемами. Наразі, основним приводом для хвилювання є питання місця та ролі коледжів і технікумів у системі освіти країни в умовах імплементації Закону України «Про вищу освіту» та прийняття Закону України «Про освіту». Адже коледжі забез-

печують якісну фахову підготовку молодших спеціалістів для всіх галузей економіки держави. Вони мають висококваліфікований склад працівників із великим педагогічним досвідом, потужну матеріально-технічну базу. Випускники коледжів продовжують навчання в університетах і тим самим забезпечується безперервна ступенева освіта у

державі, що значно економить бюджетні кошти. В аграрних коледжах навчається переважна більшість сільської молоді, тому вони відіграють ще й суттєву соціальну роль у країні.

Важливою складовою в системі професійної підготовки висококваліфікованих фахівців у Миколаївському НАУ є організація та проведення науково-дослідної роботи, яка підвищує ефективність освітнього процесу, сприяє поглибленню знань здобувачів вищої освіти, розвиває в них наукове мислення, прищеплює навички самостійних досліджень, формує творчий підхід до розв'язання проблеми. Організують науково-дослідну роботу в університеті як на рівні Наукового парку Миколаївського НАУ «Агроперспектива», Національного інноваційного кластера «Родючість ґрунтів», Науково-творчого товариства молодих науковців, так і на рівні факультетів та кафедр університету за допомогою студентських наукових гуртків. Студенти університету, починаючи з третього курсу, залучаються до виконання держбюджетних і госпдогвірних науково-дослідних робіт, міжнародних грантів (проектів) тощо. З метою розширення кругозору й постійної підтримки зв'язків із фахівцями вітчизняних та іноземних підприємств, відомих компаній, регулярно проводяться тематичні лекції, наукові семінари, майстер-класи, тренінги, турніри тощо.

Університет налагодив тісні контакти з науковими товариствами більш як 50-ти вищих навчальних закладів України й зарубіжжя, зокрема із США, Великобританії, Франції, Німеччини, Польщі, Данії, Швейцарії, Північної Ірландії, Аргентини, Нідерландів та інших. Щороку близько 300 здобувачів вищої освіти університету проходять виробничу практику й стажування за кордоном.

Науково-дослідна діяльність здобувачів вищої освіти в університеті здійснюється за трьома основними напрямками:

науково-дослідна робота, яка є невід'ємною складовою освітнього процесу та є обов'язковою для всіх здобувачів вищої освіти;

науково-дослідна робота, що здійснюється поза освітнім процесом;

науково-організаційні заходи, з-поміж яких конференції, конкурси, олімпіади тощо.

Всеукраїнський рівень науково-організаційних заходів, в яких беруть участь здобувачі вищої освіти університету, сприяє не лише моральному задоволенню, а й служить потужним стимулом для розвитку талановитої молоді, яка в подальшому зможе гідно представити потенціал АПК України на міжнародному рівні. За результатами Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт із природничих, технічних і гуманітарних наук та Всеукраїнської студентської олімпіади з навчальних дисциплін і спеціальностей у 2015/16 навчальному році, оприлюднених Міністерством освіти і науки України, 20 студентів Миколаївського НАУ здобули перемогу у II турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт та 20 студентів університету (із 32 переможців у Миколаївській області) – на II етапі Всеукраїнських студентських олімпіад.

Сучасне суспільство висуває нові вимоги до освіти, дотримання яких потребує нових підходів, звернення до особистості студента з його потребами й інтересами. Саме запровадження сучасних методів студентського самоврядування університету сприяє гармонійному розвитку вищого навчального закладу. Завдяки студентському самоврядуванню навчальний заклад може відчувати себе єдиною корпорацією, де панують партнерські стосунки, атмосфера взаємодії та взаєморозуміння. Студентські ініціативи спонукають до пошуку й запровадження напрямів розвитку позанавчальної діяльності, удосконалення освітнього процесу, не дозволяють зупинятися на досягнутому, навчаючи, навчатися самим. Розвинене та активне студентське самоврядування може стати додатковим чинником, що впливає на вибір абітурієнтом навчального закладу. В усіх моделях виховної роботи Миколаївського НАУ слід підкреслити важливість співпраці органів студентського самоврядування й керівництва університету. Студентське самоврядування в університеті є не просто самостійним явищем, а виступає суттєвим компонентом усього освітньо-виховного процесу, що має

також і особливе ідеологічне навантаження. До інноваційних методів роботи студентської колегії належать тренінгові заняття, орієнтовані на самопізнання, самовизначення та самовдосконалення особистості. Кожен із них – це наперед запланований освітній процес, призначений сформувати вміння й навички студентів. Результативність тренінгових занять досягається за рахунок дотримання в групі сукупності взаємоузгоджених принципів, з-поміж яких: добровільність спілкування, позитивний характер зворотного зв'язку; неконкурентність стосунків; особистісна ідентифікація; індивідуальний підхід; гармонізація інтелектуальної та емоційно-вольової сфери особистості тощо.

В університеті значна увага приділяється засвоєнню здобувачами вищої освіти практичних навичок, пов'язаних з їхнього майбутньою професійною діяльністю. Цьому сприяє проходження виробничої й переддипломної практик, під час яких студентська молодь має можливість закріпити теоретичні знання, вивчити досвід роботи підприємств, оволодіти виробничими навичками та передовими методами праці за фахом. З цією метою в університеті створено Навчально-науково-практичний центр (ННПЦ), де реалізується практичне застосування сучасних досягнень агрономії й агроінженерії. Набуття практичного досвіду майбутніми фахівцями з обліку та оподаткування відбувається у навчально-науковій лабораторії «Навчальна бухгалтерія», фінансів, банківської справи і страхування – у навчально-науковій лабораторії «Навчальний банк», електроенергетики, електротехніки та електромеханіки – в умовах навчального полігону енергетичного обладнання тощо. У ННПЦ створено всі умови для навчання студентів університету, проведення аспірантами, докторантами й ученими наукових досліджень, зведення науково-виробничої діяльності, яка технологічно пов'язана з високоякісною підготовкою фахівців усіх галузей АПК України.

Суттєву роль у підготовці конкурентоспроможних висококваліфікованих кадрів для АПК відіграє запровадження в діяльність МНАУ новацій за рахунок співпраці бізнесу з освітою та наукою. Ректорат Миколаївсь-

кого НАУ повною мірою розуміє, що університетська наука, як це є в усьому цивілізованому світі, повинна бути потужним джерелом інновацій, і переконані в тому, що якщо є інноваційні відкриття та проекти, то вітчизняні чи іноземні інвестиції обов'язково придуть, оскільки бізнес за своєю природою особливо чутливий до інновацій. Так, у 2014 році за підтримки ізраїльської компанії «Іригатор» ученими університету розроблено і запроваджено на полях ННПЦ університету проект «Сучасне краплинне зрошення». Це дало можливість у 2015 році укласти договори про сортовипробування овочевих культур із вісьмома іноземними компаніями Франції, Італії, Іспанії, Японії, США, Ізраїлю, Нідерландів, Швейцарії (Clause, Nunhems, Singenta, Nickerson-Zwaan, Sakata, Bejo, TaciSeed). Сортовипробування профінансовано іноземними компаніями. За результатами досліджень проведено Міжнародний День поля та міжнародну науково-практичну конференцію.

Упродовж останніх років науковим колективом університету проводяться роботи по сортовипробуванню сортів і гібридів зернового та цукрового сорго вітчизняної й зарубіжної селекції із восьми країн світу (Україна, Франція, Угорщина, Індія, США, Японія, Молдова та ін.). Наукові напрацювання за вищезазначеним напрямом стали основою для проведення науково-дослідних робіт з удосконалення існуючих технологій вирощування сорго. Одержані результати відповідають світовому рівню і можуть бути використані як елементи технології для вирощування культури, що дає змогу одержувати чистий прибуток з 1 га до 14,5 тис. грн.

Із 2013 року проводяться роботи із сортовипробування новітніх селекційних досягнень зернових колосових культур провідних селекційних центрів України: Селекційно-генетичний інститут, Миронівський інститут пшениці ім. Ремесла, Інститут рослинництва ім. Юрьєва, Інститут зрошувального землеробства, Білоцерківська селекційно-дослідна станція. Під урожай 2017 року на демонстраційному полігоні зернових колосових культур цього року висіяно більше 100 перспективних сортів озимої пшениці та

озимого ячменю. Результати досліджень представлено на Днях поля, конференціях всеукраїнського й міжнародного рівнів, у яких беруть участь керівники НДІ, спеціалісти агроформувань, селекціонери тощо. Проведена робота дала можливість удосконалити технологічні прийоми вирощування зернових, бобових, олійних культур в умовах південного Степу України.

Інноваційні розробки науковців університету знаходять підтримку зарубіжних і вітчизняних компаній. У 2014 році робочою групою науковців університету розроблено інноваційний проект «Сучасне зрошення земель Навчально-науково-практичного центру Миколаївського НАУ» для вирощування насіння гібридної кукурудзи на площі 277 га. Проект зацікавив відому американську компанію «Монсанта», яка інвестувала у його реалізацію 700 тис. дол. США для будівництва напірного водогону та придбання сучасних дощувальних машин Lindsay Zimmatic зарубіжного виробництва. Запровадження зазначеного проекту дало змогу в 2015 році на замовлення компанії відпрацювати науково обґрунтовані технології вирощування насіння нових американських гібридів зернової кукурудзи за різних режимів зрошення й систем мікро- і макроживлення. Застосована іригаційна система дала можливість підвищити ефективність зрошення та принесла університету понад 8 млн грн грошової виручки. При цьому насіння одержаних гібридів має генетичну чистоту в межах 99%, за що університет додатково одержав більше 280 тис. грн бонусів. Перспективною, на наш погляд, є співпраця з вітчизняною компанією «Агродрон» щодо застосування безпілотників для захисту сільськогосподарських культур від лускокрилих шкідників, моніторингу стану посівів та їх охорони.

Щорічно на дослідних полях університету проходять практику понад 400 студентів, більше 50 молодих учених виконують дослідження за темами кандидатських і докторських дисертацій. Усе це дає можливість майбутнім фахівцям ознайомитися з перспективними сортами й гібридами зернових, технічних, овочевих культур, сучасними технологіями вирощування, системами жив-

лення, зрошення рослин і захисту їх від хвороб, шкідників та бур'янів.

Розробки вчених університету щодо оптимізації комплектування машинно-тракторних агрегатів із використанням комбінованих сільськогосподарських машин і формування машинно-тракторного парку стали основою для розроблення наукового проекту «Ресурсозаощаджувана технологія з використанням комбінованих сільськогосподарських машин» та дали можливість університету спільно з компанією «Лозівські машини» стати у 2015 році співзасновником Освітньо-інноваційного кластера «Агротехніка». Співробітництво за програмою кластера уможливило університету одержати сучасні зразки ґрунтообробної техніки й лабораторне обладнання вартістю понад 1 млн грн. Сучасна техніка та новітні розробки Лозівського ковальсько-механічного заводу щорічно демонструються на традиційних Днях поля з технології вирощування овочевих, технічних і зернових культур.

Наявність в університеті сертифікованої ґрунтово-агрохімічної лабораторії дає змогу проводити дослідження зміни родючості ґрунтів регіону. З метою запобігання втрат родючості ґрунту колективом учених університету на замовлення сільгосптоваровиробників розроблено науково обґрунтовану систему удобрення на підставі визначення вмісту поживних речовин у ґрунті та комплексної оцінки загальної родючості. Проте вчені університету не зупиняються на досягнутому, активно проводячи наукові дослідження, результати запровадження яких сприятимуть розширенню джерел фінансування діяльності університету як лідера аграрної освіти півдня України.

Програмою наукової й науково-технічної діяльності університету на 2017 рік та в межах реалізації програми Національного інноваційного кластера «Родючість ґрунтів», співзасновником якого є також наш університет, розроблено Методику гумусового моніторингу ґрунтів південного й сухого Степу України за допомогою супутникових зображень, результати якого можуть бути використані в організації державного моніторингу ґрунтів, уможливають складати прогнози і розробити систему агротехнічних

гумусозахисних та гумусовідновлюваних заходів, використовувати одержані дані для широкомасштабного ґрунтового картування, бонітування ґрунтів, нормативної й експертної оцінки земель, отже – якісно провести земельну реформу, визначити ефективного власника на землю та стратегічного інвестора в сільськогосподарську галузь.

Підготовка висококваліфікованих фахівців неможлива без сучасної науково-практичної бази, у зв'язку з чим університетом розроблена Програма інноваційно-інвестиційних проектів «Інтеграція аграрної освіти, науки, виробництва» Миколаївського НАУ, яка включає в себе більше 20-ти проектів. Найважливішим, на наш погляд, є проект науково-освітнього комплексу з безвідходним виробництвом на площі 97,78 га. Проект уже пройшов експертизу в профільних наукових установах НААН і Мінекономрозвитку України. Проектом передбачено будівництво: ферми великої рогатої худоби, біогазової установки, лабораторії молекулярно-генетичних досліджень і біотехнології, міні-заводу з переробки м'яса та молока, тепличного комплексу, заводу з виробництва кормів, навчально-науково-виробничого свинокомплексу, заснування торгового дому Миколаївського НАУ тощо.

Розробка проекту свинокомплексу, аналогів якого немає в Україні, викликана необхідністю організації надсучасного виробництва для підвищення якісної практичної підготовки студентів Південного регіону з метою формування у них інноваційного мислення, активізації науково-інноваційної діяльності вчених університету, перепідготовки й підвищення кваліфікації фахівців тваринницької галузі, поглиблення науково-дослідної племінної роботи вчених університету, забезпечення якісним племінним молодняком великих, середніх і малих господарств.

Окрім проекту свинокомплексу, університет має вагомі напрацювання у напрямі розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (СОК), засновані на задоволенні потреб конкретних сільських громад. Так, розв'язати проблему збуту продукції, вирощеної сільськогосподарськими товаровиробниками, можливо ство-

ренням прозорої постачальницької, заготовельно-збутової інфраструктури на підставі кооперації та інтеграції з торгівлею, підприємствами харчової й переробної промисловості.

За результатами анкетування, проведеного здобувачами вищої освіти та науковцями університету, нами розроблено проект «Інтеграція селян – якість молока споживачам». Проектом передбачено видатки на створення й функціонування восьми малих СОК, одного великого СОК та заводу з переробки молока. При цьому фінансування щорічних витрат на їхнє функціонування планується здійснювати за рахунок власних коштів. Організація СОК і заводу з переробки молока сприятиме створенню додаткових робочих місць у регіоні, зокрема залученню 35 осіб кваліфікованого виробничого й адміністративного персоналу та 295 особам сільського населення буде забезпечено трудовий стаж.

Повноцінній реалізації розроблених інноваційно-інвестиційних проектів сприяє Науковий парк Миколаївського НАУ «Агроперспектива», який є єдиним на півдні України. Метою наукового парку університету є поєднання можливостей освіти, науки, виробництва і бізнесу координацією виконання інноваційних проектів його учасниками та партнерами для прискорення розробки, реального запровадження у виробництво наукоємної конкурентоспроможної високотехнологічної продукції, комерціалізації результатів наукових досліджень і спрямування взаємоузгоджених дій на задоволення потреб внутрішнього ринку й нарощування експортного потенціалу України. Перспективна діяльність наукового парку значно прискорює формування нової системи інноваційного розвитку агропромислового сектору економіки Південного регіону та процесу інтеграції «освіта–наука–виробництво». Так, для вчених, аспірантів і студентів – це можливість запровадження своїх розробок у галузі агрохімії, ґрунто-знавства, землеробства, для виробників – унікальна можливість порівняти свої результати зі світовими досягненнями.

Потенційними партнерами Наукового парку «Агроперспектива» є технопарки, бізнес-інкубатори, промислові підприємства, ака-

демічні й навчально-наукові інститути (університети), інноваційні компанії, міжнародні компанії та фонди, сільськогосподарські підприємства, владні інституції. Університет плідно співпрацює з відомими вітчизняними й зарубіжними компаніями (ТОВ «Syngenta», CLAUSE, BAYER, Веґо, Humin Tech, Ерідон, «БТУ-Центр», «Хелафіт», «Агродрон», «Терра-Тарса», «С-Росток», «Владам», «Іригатор Україна» та ін.) за такими напрямками, як: надання послуг щодо розроблення інноваційних технологій із вирощування овочевих культур, систем краплинного зрошення, мікро- і макроживлення, захисту від шкідників, хвороб та бур'янів, підготовка кадрів на замовлення товаровиробників тощо.

У межах діяльності Наукового парку Миколаївського НАУ «Агроперспектива» у 2016 році розпочато підготовку здобувачів вищої освіти освітнього ступеня магістр на замовлення компаній-партнерів, а також суттєво збільшилися роботи на навчально-науково-виробничих полях. Зокрема, удосконалюються технології вирощування сої на зрошенні, продовжується співпраця з американською компанією «Монсанта» щодо вирощування сучасного гібридного насіння на площі 143 га. Розроблено та апробовано на виробництві новітні агроекологічні прийоми вирощування насіння сучасних гібридів кукурудзи. Дотримання цих прийомів дає змогу збільшити врожайність насіння кукурудзи до 3,75-4,20 т/га залежно від батьківських форм. Розроблена технологія вирощування передбачає добір високопродуктивних гібридів і оптимізацію мінерального живлення внесенням біологічних препаратів – стимуляторів росту. Результати досліджень дають змогу підібрати оптимальні норми удобрення у поєднанні з біопрепаратами та вибрати найбільш продуктивний гібрид. Застосування біопрепаратів у технології вирощування кукурудзи на насіння уможливило підвищити її врожайність на 0,25-0,70 т/га. Одержані результати відповідають світовому рівню й мають бути використані як елементи технології вирощування гібридного насіння кукурудзи. Результати науково-дослідної роботи пройшли

виробничу перевірку в умовах ННПЦ університету.

Забезпечення інтеграції «освіта-наука-виробництво» як важливої умови підготовки конкурентоспроможних кадрів для АПК не обмежується лише окресленими здобутками університету. Вважаємо за доцільне розробити чітку програму дій, положення якої послідовно та методично реально запроваджувати у життя. Конкурентоспроможність сучасних кадрів для АПК, на наш погляд, можливо забезпечити завдяки єдиній політиці, яка має передбачити подальшу інтеграцію навчальних закладів різного рівня підготовки зі створенням на їхній базі навчально-науково-виробничих консорціумів, які успішно діятимуть в умовах економічної реформи й зміни виробничих відносин на селі. Основною перевагою консорціумів вважаємо концентрацію ресурсів, спадкоємність і скоординованість освітніх програм, раціональне використання контингенту і як результат – більшу відповідність змісту освіти реальним запитам. Реалізація цього завдання дасть змогу значно скоротити витрати на професійну підготовку кадрів, створити єдиний освітній комплекс АПК.

Отже, Миколаївський НАУ на нинішньому етапі розв'язує комплексне завдання підготовки висококваліфікованих кадрів на якійсно новій інноваційній основі, яка враховує потреби суспільства, постійний рух до самовдосконалення. У результаті формуються фахівці, які й у процесі навчання, і в процесі діяльності створюють майбутнє кожної конкретної людини та України в цілому.

Висновки. 1. Ефективне функціонування АПК значною мірою залежить від інноваційної активності аграрних ВНЗ як носіїв інтелектуального капіталу. Саме освіта сприяє формуванню кадрів, які мислять інноваційно: розвивають виробництво, спонукають його до використання наукових розробок, що, в свою чергу, стимулює науку до досліджень, які забезпечують потреби виробництва. Досвід Миколаївського НАУ доводить, що основною передумовою підвищення інноваційної активності високоосвічених конкурентоспроможних кадрів для АПК є інтеграція виробництва з освітою і наукою.

2. Миколаївський НАУ запроваджує єдність наукового й освітнього процесів, практичної підготовки та інноваційної діяльності, що відкриває можливості для розвитку особистості й суспільства, побудованого на знаннях, і дає змогу зайняти чільне місце у мережі вищих навчальних закладів країни. Університет спрямовує свою діяльність на створення, накопичення, збереження, розширення та примноження професійних, наукових, моральних і культурних цінностей суспільства й кожної особистості.

3. Суттєву роль у підготовці конкурентоспроможних висококваліфікованих кадрів для АПК відіграє запровадження в діяльність Миколаївського НАУ новацій за рахунок співпраці бізнесу з освітою та наукою. Створення єдиного на півдні України Наукового парку Миколаївського НАУ «Агроперспектива» уможливило об'єднати зусилля вчених під час виконання наукових досліджень і розробок, ефективно використовувати кошти заінтересованих в інноваційному розвитку вітчизняних та зарубіжних аг-

роформувань, поліпшити якість підготовки й перепідготовки фахівців тощо. Тісна співпраця з вітчизняними та зарубіжними селекційними центрами дає можливість щорічно закладати демонстраційні поля й полігони з випробування сортів зернових колосових культур, гібридів соняшнику, сортів і гібридів зернового цукрового сорго, овочевих культур та сої, біологічних і мікропрепаратів тощо.

4. Конкурентоспроможність сучасних кадрів для АПК можливо забезпечити завдяки подальшій інтеграції навчальних закладів різного рівня підготовки зі створенням на їхній базі навчально-науково-виробничих консорціумів, основною перевагою яких буде концентрація ресурсів, спадкоємність та скоординованість освітніх програм, раціональне використання контингенту й більша відповідність змісту освіти реальним запитам. Реалізація цього завдання дасть змогу значно скоротити витрати на професійну підготовку кадрів, створити єдиний освітній комплекс АПК.

Список використаних джерел

1. Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 року [Електронний ресурс] : постановва Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
2. *Druker P.F.* Post-Capitalist Society / Peter Ferdinand Druker. – New-York : Harper Business, 1993. – 232 p.
3. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук та ін. ; за ред. В.Г. Кременя. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
4. *Jim Woodhill.* Capacities for Intuition Innovation: Complexity Perspective / Jim Woodhill // IDS Bulletin. – May 2010. – V.41, N 3. – P. 47-59.
5. *Гаврилко П.П.* Пріоритети розвитку вищої освіти в умовах формування інноваційної економіки / П.П. Гаврилко // *Наук. вісн. НЛТУ.* – 2012. – Вип.22.5. – С. 368–372.
6. *Іщенко Т.Д.* Фахове навчання в системі безперервної аграрної освіти : навч. посіб. / Т. Д. Іщенко – К. : Аграрна освіта, 2000. – 242 с.
7. *Кириленко І.Г.* Кадрове забезпечення АПК – важлива складова аграрних реформ / І. Г. Кириленко, М. Ф. Бойко // *Економіка АПК.* – 2004. – № 11. – С. 12-17.
8. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1437-р. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1437>.
9. Концепція розвитку Миколаївського національного аграрного університету на період 2016-2022 рр. – Миколаїв : МНАУ, 2016. – 44 с.
10. *Макконнелл К.Р.* Экономикс: принципы, проблемы и политика : В 2-х т. / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю ; пер. с англ. – М. : Дело, 1992.
11. *Мартинюк Н.В.* Чинники розвитку конкурентоспроможності персоналу сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Мартинюк Н.В. // *Ефективна економіка.* – 2013. – № 11. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2462>.
12. *Ніколаєнко С.* Аграрна освіта і наука в Україні в умовах євроінтеграції: проблеми та виклики / С. Ніколаєнко // *Вища школа.* – 2015. – № 11–12. – С.19–28.
13. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
14. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві [Електронний ресурс] : Закон України від 17.10.1990 р. № 400-XII. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/400-12>.

15. Про стимулювання розвитку регіонів [Електронний ресурс]: Закон України від 08.09.2005 р. № 2850-IV. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>.

16. *Сіренко Н.М.* Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України / Н.М. Сіренко. – Миколаїв, 2010. – 416.

17. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р.

18. *Хоменко М.П.* Стан і прогностичні тенденції розвитку аграрної освіти в умовах модернізації вищої освіти та сучасних вимог ринку праці / М. П. Хоменко, О. М. Ткачук // Проблеми освіти : наук. зб. – К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2007. – Вип. 53. – 132 с.

19. *Шебанін В.С.* Наукове забезпечення інноваційного розвитку АПК як пріоритетний напрям діяльності аграрного університету / В. С. Шебанін // Економіка АПК. – 2014. – № 7 – С. 19–25.

20. *Шебанін В.С.* Інноваційно орієнтований університет: теорія і практика створення / В. С. Шебанін // Економіст. – 2012. – № 2. – С. 11–13.

21. *Шебанін В.С.* Освіта та наука як рушійні фактори інноваційного розвитку аграрної сфери України / В. С. Шебанін // Економіка АПК. – 2010. – № 3. – С. 94–98.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2016 р.

* * *

Новини АПК

Кооперація – це ринкові можливості для малого та середнього фермера

Малі та середні сільськогосподарські виробники через невисоку конкурентоспроможність постають перед проблемами з отриманням зовнішніх фінансових ресурсів, організацією логістики, із виходом на внутрішні та зовнішні ринки. Саме тому Мінагрополітики України, як профільне міністерство, зацікавлене в розвитку кооперації в українському аграрному секторі та працює над відповідними законодавчими положеннями для прискорення цих процесів.

Про це заявила Ольга Трофімцева, заступник Міністра аграрної політики та продовольства України з питань євроінтеграції, під час німецько-української конференції «Кооперація як інструмент покращення якості життя в сільській місцевості. Досвід ФРН».

«Сьогодні малий та середній виробник стикається із низкою проблем під час виходу не тільки на зовнішні, але й на локальні ринки – від формування товарної партії, вкладення грошей в переробку до пошуку покупця своєї продукції. Для вирішення цієї проблеми виробникам доцільно об'єднуватись у кооперативи чи кластери. Головна мета таких об'єднань – спільне вирішення питань виробництва, зберігання, переробки, збуту виробленої сільськогосподарської продукції», – наголосила Ольга Трофімцева.

За словами заступника Міністра, сьогодні у цьому напрямку існує проблема недосконалого законодавства. Тому Мінагрополітики спільно з представниками аграрного сектору опрацьовує питання формування сприятливої правової бази для успішного функціонування кооперативів чи будь-яких інших об'єднань на селі.

«Виникнення кооперативів, як підтверджує досвід Німеччини та інших країн з розвинутим кооперативним рухом у сільському господарстві, – це чиста економіка масштабу, коли спрацьовує фактор зменшення певних видів витрат на підприємстві за рахунок збільшення масштабу виробництва (economy of scale – економія від масштабу – ред.). Також ініціатива фермерів й розуміння необхідності об'єднуватись для ефективнішого ведення бізнесу та лобювання своїх інтересів», – підсумувала заступник Міністра.

Довідково: Станом на 01.07.2016 рік в Україні зареєстровано 1048 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів (СОК). Серед яких: СОК з обробітку землі та збирання врожаю – 253, молочарські – 280, м'ясні – 42, плодоовочеві – 115, зернові – 48 та інші – 310. Діючих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в Україні – 558.

Прес-служба Мінагрополітики України